

МИНИСТЕРСТВО НАУКИ И ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
Федеральное государственное автономное образовательное учреждение
высшего образования
"Казанский (Приволжский) федеральный университет"
Высшая школа журналистики и медиакоммуникаций

подписано электронно-цифровой подписью

Программа дисциплины
Татарский язык Б1.В.ОД.7

Направление подготовки: 42.03.02 - Журналистика

Профиль подготовки: Средства массовой информации (национальная журналистика)

Квалификация выпускника: бакалавр

Форма обучения: заочное

Язык обучения: русский

Автор(ы):

Хадиева Г.К.

Рецензент(ы):

Галиуллина Г.Р.

СОГЛАСОВАНО:

Заведующий(ая) кафедрой: Галиуллина Г. Р.

Протокол заседания кафедры No ___ от "___" _____ 201__ г

Учебно-методическая комиссия Института социально-философских наук и массовых коммуникаций (Высшая школа журналистики и медиакоммуникаций):

Протокол заседания УМК No ___ от "___" _____ 201__ г

Регистрационный No 941881619

Содержание

1. Цели освоения дисциплины
2. Место дисциплины в структуре основной образовательной программы
3. Компетенции обучающегося, формируемые в результате освоения дисциплины /модуля
4. Структура и содержание дисциплины/ модуля
5. Образовательные технологии, включая интерактивные формы обучения
6. Оценочные средства для текущего контроля успеваемости, промежуточной аттестации по итогам освоения дисциплины и учебно-методическое обеспечение самостоятельной работы студентов
7. Литература
8. Интернет-ресурсы
9. Материально-техническое обеспечение дисциплины/модуля согласно утвержденному учебному плану

Программу дисциплины разработал(а)(и) доцент, к.н. (доцент) Хадиева Г.К. кафедра татарского языкознания Высшая школа национальной культуры и образования им. Габдуллы Тукая , Gulfiya.Khadieva@kpfu.ru

1. Цели освоения дисциплины

- 1) развитие у студентов коммуникативной компетенции (речевой, языковой, социокультурной, компенсаторной и учебно-познавательной);
- 2) развитие и воспитание способности к личностному и профессиональному самоопределению студентов, их социальной адаптации;
- 3) формирование активной жизненной позиции как гражданина и патриота, а также как субъекта межкультурного взаимодействия;
- 4) развитие таких личностных качеств, как культура общения, умение работать в сотрудничестве, в том числе в процессе межкультурного общения;
- 5) развитие способности и готовности студентов к самостоятельному изучению татарского языка, к дальнейшему самообразованию с его помощью в разных областях знаний;
- 6) приобретение опыта творческой деятельности, опыта проектно-исследовательской работы с использованием татарского языка, в том числе в русле выбранного профиля.

2. Место дисциплины в структуре основной образовательной программы высшего профессионального образования

Данная учебная дисциплина включена в раздел "Б1.В.ОД.7 Дисциплины (модули)" основной образовательной программы 42.03.02 Журналистика и относится к обязательным дисциплинам. Осваивается на 1, 2 курсах, 1, 2, 3, 4 семестры.

Федеральный государственный образовательный стандарт по направлению подготовки "Журналистика" (бакалавриат) предусматривает изучение дисциплины "Татарский язык" в составе гуманитарного, социального и экономического цикла, его вариативной части. Дисциплина занимает важное место в системе курсов, ориентированных на изучение языков.

3. Компетенции обучающегося, формируемые в результате освоения дисциплины /модуля

В результате освоения дисциплины формируются следующие компетенции:

Шифр компетенции	Расшифровка приобретаемой компетенции
ОК-7 (общекультурные компетенции)	способностью работать в коллективе, толерантно воспринимая социальные, этнические, конфессиональные и культурные различия
ОК-8 (общекультурные компетенции)	способностью к самоорганизации и самообразованию
ОПК-1 (профессиональные компетенции)	способностью осуществлять общественную миссию журналистики, эффективно реализовывать функции СМИ, понимать смысл свободы и социальной ответственности журналистики и журналиста и следовать этому в профессиональной деятельности
ОПК-5 (профессиональные компетенции)	способностью ориентироваться в основных этапах и процессах развития зарубежной литературы и журналистики, использовать этот опыт в профессиональной деятельности

Шифр компетенции	Расшифровка приобретаемой компетенции
ПК-2 (профессиональные компетенции)	способностью в рамках отведенного бюджета времени создавать материалы для массмедиа в определенных жанрах, форматах с использованием различных знаковых систем (вербальной, фото-, аудио-, видео-, графической) в зависимости от типа СМИ для размещения на различных мультимедийных платформах
ПК-3 (профессиональные компетенции)	способностью анализировать, оценивать и редактировать медиатексты, приводить их в соответствие с нормами, стандартами, форматами, стилями, технологическими требованиями, принятыми в СМИ разных типов

В результате освоения дисциплины студент:

1. должен знать:

значение лексических единиц, связанных с тематикой выбранного профиля и с соответствующими ситуациями общения;

языковой материал: идиоматические выражения, оценочную лексику, единицы речевого этикета, обслуживающие ситуации общения в рамках новых тем, в том числе профильно-ориентированных;

новые значения изученных глагольных форм, средств и способов выражения модальности, условия, предположения, причины, следствия, побуждения к действию;

лингвострановедческую и страноведческую информацию, расширенную за счет новой тематики и проблематики речевого общения, с учетом выбранного профиля.

2. должен уметь:

вести диалог (диалог-расспрос, диалог-обмен мнениями/суждениями, диалог-побуждение к действию, этикетный диалог и их комбинации) в ситуациях официального и неофициального общения в бытовой, социокультурной и учебно-трудовой сферах, используя аргументацию, эмоционально-оценочные средства;

рассказывать, рассуждать в связи с изученной тематикой, проблематикой прочитанных/прослушанных текстов, описывать события, излагать факты, делать сообщения, в том числе связанные с тематикой выбранного профиля;

Описывать явления, события, излагать факты в письме личного и делового характера; заполнять различные виды анкет, составлять письменные материалы, необходимые для презентации результатов в проектной деятельности;

3. должен владеть:

теоретическими и практическими знаниями в области татарского языка.

4. должен демонстрировать способность и готовность:

демонстрировать способность и готовность к практическому применению полученных знаний при решении профессиональных задач.

4. Структура и содержание дисциплины/ модуля

Общая трудоемкость дисциплины составляет 6 зачетных(ые) единиц(ы) 216 часа(ов).

Форма промежуточного контроля дисциплины: зачет в 1 семестре; отсутствует во 2 семестре; отсутствует в 3 семестре; экзамен в 4 семестре.

Суммарно по дисциплине можно получить 100 баллов, из них текущая работа оценивается в 50 баллов, итоговая форма контроля - в 50 баллов. Минимальное количество для допуска к зачету 28 баллов.

86 баллов и более - "отлично" (отл.);

71-85 баллов - "хорошо" (хор.);

55-70 баллов - "удовлетворительно" (удов.);

54 балла и менее - "неудовлетворительно" (неуд.).

4.1 Структура и содержание аудиторной работы по дисциплине/ модулю

Тематический план дисциплины/модуля

N	Раздел Дисциплины/ Модуля	Семестр	Неделя семестра	Виды и часы аудиторной работы, их трудоемкость (в часах)			Текущие формы контроля
				Лекции	Практи- ческие занятия	Лабора- торные работы	
1.	Тема 1. Фонетика. Аның өйрәнү объекты, башка фәннәр арасындагы урыны. Фонетика фәнненең методлары. Орфография, орфоэпия, графика. Фонетик закончалыклар.	1		4	0	4	Письменное домашнее задание
3.	Тема 3. Кулланылыш мохите (сферасы) ягыннан татар әдәби теленең сүзлек составы. Гомумхалык теле лексикасы.	2		6	0	6	Тестирование
4.	Тема 4. Морфология буенча гомуми мәгълүмат. Морфологиянең өйрәнү предметы һәм төп төшенчеләр. Сүзнең грамматик ягын өйрәнә торган фән буларак морфология. Тел белемдә сүзләргә төркемләү принциплары. Мөстәкыйль сүз төркемнәре. Исем. Сан категориясе. Килеш категориясе. Тартым категориясе. Исемнәргә ясалыш ягыннан төрләр. Сыйфат. Сыйфатның лексик-грамматик төркемчәләре: асыл һәм нисби сыйфатлар. Сыйфатларның төзелеше. Рәвеш. Рәвешләрнең төзелеше. Сан. Саннарның ясалышка бәйләүчәнлекләре. Алмашлыкның лексик-гр	3		2	2	0	Письменная работа

N	Раздел Дисциплины/ Модуля	Семестр	Неделя семестра	Виды и часы аудиторной работы, их трудоемкость (в часах)			Текущие формы контроля
				Лекции	Практи- ческие занятия	Лабора- торные работы	
5.	Тема 5. Фигыль. Фигыль сүз төркеменә гомуми характеристика. Фигыль категорияләренә гомуми характеристика: барлык-юклык, зат-сан, наклонение, заман, юнәлеш, дәрәжә. Затланышлы фигыльләр һәм затланышсыз. Фигыльләрнең төзелеше. Ияртемнәр. Хәбәрлек сүзләр. Бәйләгечләр. Бәйләкләр. Бәйләк сүзләр. Теркәгеч. Модаль сүз төркемнәре. Кисәкчә. Ымлык. Модаль сүзләр.	3		2	2	0	
7.	Тема 7. Жәмлә кисәкләре. Жәмләнең логик-грамматик кисәкләргә бүленеше. Жәмлә кисәкләрен өйрәнүнең торышы. Жәмләнең баш, иярчен һәм модаль кисәкләргә бүленеше.	4		4	8	0	Письменная работа
8.	Тема 8. Жәмлә. Жәмләләрне төркемләү принциплары һәм жәмлә төрләре. Жәмләнең актуаль кисәкләргә бүленеше. Жәмләдә сүз тәртибе. Гади жәмлә синтаксисы. Кушма жәмлә синтаксисы.	4		4	0	0	
.	Тема . Итоговая форма контроля	1		0	0	0	Зачет
.	Тема . Итоговая форма контроля	4		0	0	0	Экзамен
	Итого			22	12	10	

4.2 Содержание дисциплины

Тема 1. Фонетика. Аның өйрәнү объекты, башка фәннәр арасындагы урыны. Фонетика фәннең методлары. Орфография, орфоэпия, графика. Фонетик закончалыклар.

лекционное занятие (4 часа(ов)):

Фонетика. Аның өйрәнү объекты, башка фәннәр арасындагы урыны. Фонетика фәннең методлары.

лабораторная работа (4 часа(ов)):

Орфография, орфоэпия, графика турында төшенчә бирү. Фонетик закончалыклар: ассимиляция, аккомодация, диссимиляция.

Тема 3. Кулланылыш мохите (сферасы) ягыннан татар әдәби теленең сүзлек составы. Гомумхалык теле лексикасы.

лекционное занятие (6 часа(ов)):

Кулланылыш мохите (сферасы) ягыннан татар әдәби теленең сүзлек составы. Гомумхалык теле лексикасы. Диалекталь сүзләр.

лабораторная работа (6 часа(ов)):

Һөнәри лексика.Кулланылыш ешлыгы ягыннан татар теленең сүзлек составы. Тарихи сүзләр һәм архаизмнар. Неологизмнар.

Тема 4. Морфология буенча гомуми мәгълүмат. Морфологиянең өйрәнү предметы һәм төп төшенчэләр. Сүзнең грамматик ягын өйрәнә торган фән буларак морфология.Тел белемендә сүзләрне төркемләү принциплары. Мөстәкыйль сүз төркемнәре. Исем. Сан категориясе. Килеш категориясе. Тартым категориясе. Исемнәрнең ясалыш ягыннан төрләре. Сыйфат. Сыйфатның лексик-грамматик төркемчәләре: асыл һәм нисби сыйфатлар. Сыйфатларның төзелеше. Рәвеш. Рәвешләрнең төзелеше. Сан. Саннарның ясалышка бәйле үзенчәлекләре. Алмашлыкның лексик-грамматик төркемчәләре. Алмашлыкларның ясалышы ягыннан төрләре.

лекционное занятие (2 часа(ов)):

Сүзнең грамматик ягын өйрәнә торган фән буларак морфология.Тел белемендә сүзләрне төркемләү принциплары. Мөстәкыйль сүз төркемнәре. Исем. Исемнең гомуми лексик-семантик мәгънәсе, морфологик категорияләре һәм төп синтаксик билгеләре.

практическое занятие (2 часа(ов)):

Морфология буенча гомуми мәгълүмат. Морфологиянең өйрәнү предметы һәм төп төшенчэләр. Сүзнең грамматик ягын өйрәнә торган фән буларак морфология.Тел белемендә сүзләрне төркемләү принциплары. Мөстәкыйль сүз төркемнәре. Исем. Исемнең гомуми лексик-семантик мәгънәсе, морфологик категорияләре һәм төп синтаксик билгеләре. Исемнең лексик-грамматик төркемчәләре: ялгызлык һәм уртаклык исемнәр, конкрет һәм абстракт мәгънәле исемнәр. Сан категориясе. Килеш категориясе. Тартым категориясе. Исемнәрнең ясалыш ягыннан төрләре. Сыйфат. Сыйфатның лексик-грамматик төркемчәләре: асыл һәм нисби сыйфатлар. Сыйфат дәрәжәләре. Сыйфатларның исемләшүе. Сыйфатларның төзелеше. Рәвеш. Рәвешнең гомумкатегориаль мәгънәсе, морфологик һәм синтаксик билгеләре. Рәвешнең лексик-грамматик төркемчәләре: билге һәм хәл рәвешләре. Төркемчә эчендә рәвешләрнең мәгънә буенча бүленеше. Рәвешләрнең төзелеше. Сан. Саннарның гомумиләшкән мәгънәсе, морфологик һәм синтаксик билгеләре. Саннарның лексик-грамматик төркемчәләре: төп, тәртип, бүлем, чама, жыю саннары. Һәр төркемчәнең грамматик билгесе һәм сүз байлыгы. Бу төркемчәләрнең исем, сыйфат, рәвеш белән мөнәсәбәтә һәм шуңа бәйле рәвештә төрләнүе (яки төрләнмәве) һәм синтаксик функциясе. Саннарның ясалышка бәйле үзенчәлекләре. Саннарның исемләшүе. Алмашлык. Алмашлыкның гомумиләшкән лексик-грамматик мәгънәсе, морфологик һәм синтаксик билгеләре. Исем, сыйфат, рәвеш, сан алмашлыклары. Алмашлыкның лексик-грамматик төркемчәләре: зат, күрсәтү, билгеләү, сорау, билгесезлек, юклык һәм тартым алмашлыклары. Алмашлыкларның ясалышы ягыннан төрләренә карата күнегүләр эшләү.

Тема 5. Фигыль. Фигыль сүз төркеменә гомуми характеристика. Фигыль категорияләренә гомуми характеристика: барлык-юклык, зат-сан, наклонение, заман, юнәлеш, дәрәжә. Затланышлы фигыльләр һәм затланышсыз. Фигыльләрнең төзелеше. Ияртемнәр. Хәбәрлек сүзләр. Бәйләгечләр. Бәйлекләр. Бәйлек сүзләр. Теркәгеч. Модаль сүз төркемнәре. Кисәкчә. Ымлык. Модаль сүзләр.

лекционное занятие (2 часа(ов)):

Фигыль. Фигыль сүз төркеменә гомуми характеристика. Фигыль категорияләренә гомуми характеристика: барлык-юклык, зат-сан, наклонение, заман, юнәлеш, дәрәжә. Затланышлы фигыльләр (хикәя, боерык, теләк, шарт) һәм затланышсыз (сыйфат фигыль, хәл фигыль, исем фигыль, инфинитив) фигыльләр. Юнәлеш категориясе. Фигыльдә дәрәжә. Ярдәмче фигыль белән ясалган аналитик фигыльләрдә мәгънә киңлеге һәм төрлелеге, аларны мәгънәләре буенча төркемләү.

практическое занятие (2 часа(ов)):

Фигильдә дәрәжә. Ияртемнәр. Аваз ияртемнәре һәм образ ияртемнәре. Хәбәрлек сүзләр. Хәбәрлек сүзләрнең мөгънәсе һәм синтаксик кулланылышы. Аларның сүз байлыгы. Бәйләгечләр. Бәйлекләр. Бәйлекләрнең грамматик мөгънәләре, синтаксик функцияләре. Таләп иткән килешләренә карап бәйлекләрне төркемләү: баш һәм иялек килешен таләп итүче бәйлекләр, юнәлеш килешен таләп итүче бәйлекләр, чыгыш килешен таләп итүче бәйлекләр. Бәйлек сүзләр. Теркәгеч. Аларның үзенчәлеге, грамматик функцияләре һәм төркемчәләре: тезүче һәм ияртүче теркәгечләр. Модаль сүз төркемнәре. Кисәкчә. Кисәкчәләрнең төп функциясе, төркемчәләре, күпмөгънәлелеге. Кисәкчәләрнең сүз һәм кушымча белән уртаклыгы һәм аермасы. Ымлык. Ымлыklarның семантик төркемнәре: императив һәм эмоциональ ымлыklar. Модаль сүзләр. Модаль сүзләрнең мөгънәсе һәм синтаксик кулланылышы. Аларның төп функциясе.

Тема 7. Жәмлә кисәкләре. Жәмләнең логик-грамматик кисәкләргә бүленеше. Жәмлә кисәкләрен өйрәнүнең торышы. Жәмләнең баш, иярчен һәм модаль кисәкләргә бүленеше.

лекционное занятие (4 часа(ов)):

Жәмләнең актуаль кисәкләргә бүленеше. Жәмләдә сүз тәртибе. Гади жәмлә синтаксисы. Кушма жәмлә синтаксисы.

практическое занятие (8 часа(ов)):

Жәмлә. Жәмләләрне төркемләү принциплары һәм жәмлә төрләре

Тема 8. Жәмлә. Жәмләләрне төркемләү принциплары һәм жәмлә төрләре. Жәмләнең актуаль кисәкләргә бүленеше. Жәмләдә сүз тәртибе. Гади жәмлә синтаксисы. Кушма жәмлә синтаксисы.

лекционное занятие (4 часа(ов)):

Жәмлә. Жәмләләрне төркемләү принциплары һәм жәмлә төрләре. Жәмләнең актуаль кисәкләргә бүленеше. Жәмләдә сүз тәртибе. Гади жәмлә синтаксисы. Кушма жәмлә синтаксисы

4.3 Структура и содержание самостоятельной работы дисциплины (модуля)

N	Раздел дисциплины	Семестр	Неделя семестра	Виды самостоятельной работы студентов	Трудоемкость (в часах)	Формы контроля самостоятельной работы
1.	Тема 1. Фонетика. Аның өйрәнү объекты, башка фәннәр арасындагы урыны. Фонетика фәннең методлары. Орфография, орфоэпия, графика. Фонетик закончалыklar.	1		подготовка домашнего задания	42	Письменное домашнее задание

N	Раздел дисциплины	Семестр	Неделя семестра	Виды самостоятельной работы студентов	Трудоемкость (в часах)	Формы контроля самостоятельной работы
3.	Тема 3. Кулланылыш мохите (сферасы) ягыннан татар әдәби теленең сүзлек составы. Гомумхалык теле лексикасы.	2		подготовка к тестированию	42	Тестирование

N	Раздел дисциплины	Семестр	Неделя семестра	Виды самостоятельной работы студентов	Трудоемкость (в часах)	Формы контроля самостоятельной работы
4.	<p>Тема 4. Морфология буенча гомуми мәгълүмат. Морфологиянең өйрәнү предметы һәм төп төшенчәләр. Сүзнең грамматик ягын өйрәнә торган фән буларак морфология. Тел белемендә сүзләрне төркемләү принциплары. Мөстәкыйль сүз төркемнәре. Исем. Сан категориясе. Килеш категориясе. Тартым категориясе. Исемнәрнең ясалыш ягыннан төрләре. Сыйфат. Сыйфатның лексик-грамматик төркемчәләре: асыл һәм нисби сыйфатлар. Сыйфатларның төзелеше. Рәвеш. Рәвешләрнең төзелеше. Сан. Саннарның ясалышка бәйләүченчәлекләре. Алмашлыкның лексик-грамматик төркемчәләре. Алмашлыklarның</p>	3		подготовка к письменной работе	20	Письменная работа

N	Раздел дисциплины	Семестр	Неделя семестра	Виды самостоятельной работы студентов	Трудоемкость (в часах)	Формы контроля самостоятельной работы
7.	Тема 7. Жәмлә кисәкләре. Жәмләнең логик-грамматик кисәкләргә бүленеше. Жәмлә кисәкләрен өйрәнүнең торышы. Жәмләнең баш, иярчен һәм модаль кисәкләргә бүленеше.	4		подготовка к письменной работе	55	Письменная работа
	Итого				159	

5. Образовательные технологии, включая интерактивные формы обучения

Вузовское освоение курса 'Татарский язык в профессиональной коммуникации' предполагает использование как традиционных, так и инновационных образовательных технологий, а также настоятельно требует рационального их сочетания. Традиционные образовательные технологии подразумевают использование в учебном процессе таких методов работ, как лекция, семинар. В курсе реализованы могут быть новые информационные технологии, в частности, аудио и видеоматериалы.

6. Оценочные средства для текущего контроля успеваемости, промежуточной аттестации по итогам освоения дисциплины и учебно-методическое обеспечение самостоятельной работы студентов

Тема 1. Фонетика. Аның өйрәнү объекты, башка фәннәр арасындагы урыны. Фонетика фәннең методлары. Орфография, орфоэпия, графика. Фонетик закончалыклар.

Письменное домашнее задание , примерные вопросы:

1. Күпнокталар урынына тиешле хәрәфләрне куеп, алынма сүзләрне языгыз. Проз...ик, п...рп...нд...куляр, пр...мьера, пр...т...нзия, т...ор...тик, брош...ра, бр...нет, в...рн...саж, к...лейд...скоп, п...н...рама, с...м...нттика, хр...ст...матия, ст...п...ндия, с...м...нар, д...л...катес, пр...з...д...нт, эксп...р...м...нт, апр...б...ция, к...мп...нент, фо...е, в...н...грет, ж...тон, лан...шафт, н...т...риус, р...клама, ц...м...нт, эстаф...та, т...бр, ди...та, мод...льер, стату...тка, к...тт...дж, паци...нт, кли...нт, ...нтуизм, г...потеза, аг...нтство.
2. Кайсы төркемдәге сүздә хата бар? А) семинар, контроль Б) хоби, директор В) принтер, викторина Г) ди-джей, аукцион
3. Исемнәрне тартым белән төрләнדרеп языгыз. Эни, абый, хоккей, жюри, лекция Тиешле хәрәфләрне куеп, жәмләләрне күчереп языгыз.
4. Композиция әсәрдә сюжет(ны/не) һәм герой(лар/ләр)(ны/не), деталь(лар/ләр)(ны/не), сөйләмне билгеле бер төрүгә тезә (Д. Заһидуллина).
5. Традиция(лар/ләр) һәм яңачалык бергә, бер-берсен баетып яши, әдәби барышның үзәгендә тора (Д. Заһидуллина).
6. Тормыш һәм андагы конфликт(лар/ләр) авырлыгын үз иннәреннән төшерергә, дуслар жылкәсенә күчерергә, аңлы рәвештә кызгандырырга тырышкан кеше көчсез (Ә. Баян)
7. Тиешле хәрәфләрне куеп, жәмләләрне күчереп языгыз, мәгънәләре буенча язма эш эшләгез.
8. Садык абый (хужаның исеме шулай иде) шәһәрдәге ниндидер бер учреждение(да/дә) эшли икән (А. Шамов).
9. Стенага элгән календарь(ның/нең) ертылмаган соңгы ун көне (М. Жәлил).
10. Варис алдына жәеп салган календар(ы/е)(ның/нең) бер битенә нәрсәдер язып куйды (М. Хәсәнов).

Тема 3. Кулланылыш мохите (сферасы) ягыннан татар әдәби теленең сүзлек составы. Гомумхалык теле лексикасы.

Тестирование , примерные вопросы:

1. Телнең сүзлек составы ... дип атала. 2. Лексикологиянең әйбер, күренешләргә атама биру закончалыкларын өйрәнә торган тармагы ... дип атала. 3. Сүзнең төп функциясе - 4. чынбарлыктагы предмет, күренешләрнең гомуми һәм әһәмиятле билгеләрен чагылдыра торган фикерләү берәмлеге ... дип атала. 5. Лексик мәгънә ул - 6. Күренешләрне барлык билгеләре белән тулысынча күзаллап, тоеп, сизеп була торган сүзләр мәгънәсе ... дип атала. 7. Башка сүзләр белән мөмкин кадәр ирекле яраклаша, контекстан азат мәгънә ... дип атала. 8. Уртақ төшенчәгә һәм функциональ охшашлыкка ия булган сүзләр жыелмасы - 9. Тел берәмлегенең төшенчә белән бәйләнеше ягын ... дип атыйлар. 10. Сүзнең ике яки аннан да артык мәгънәле булуы - ... күренеше. 11. Бер предмет атамасын билгеле бер төс, функция, форма, урнашуы ягыннан охшашлык нигезендә икенче бер предметка күчерү - 12. Сүз мәгънәсен бөтеннән өлешкә, өлештән бөтенгә күчерү -

Тема 4. Морфология буенча гомуми мәгълүмат. Морфологиянең өйрәнү предметы һәм төп төшенчәләр. Сүзнең грамматик ягын өйрәнә торган фән буларак морфология.Тел белемендә сүзләрне төркемләү принциплары. Мөстәкыйль сүз төркемнәре. Исем. Сан категориясе. Килеш категориясе. Тартым категориясе. Исемнәрнең ясалыш ягыннан төрләре. Сыйфат. Сыйфатның лексик-грамматик төркемчәләре: асыл һәм нисби сыйфатлар. Сыйфатларның төзелеше. Рәвеш. Рәвешләрнең төзелеше. Сан. Саннарның ясалышка бәйле үзенчәлекләре. Алмашлыкның лексик-грамматик төркемчәләре. Алмашлыкларның ясалышы ягыннан төрләре.

Письменная работа , примерные вопросы:

1. Бирелгән сүзләрне күплек санга куегыз: Әни, малай, урман, техникум, әби, көн, елга, чәчәк, кыз, китап, дәфтәр, өстәл, гөл, жизни, хатын, кияү, апа, урам, болыт, яңгыр, жил. 2. Фигыльләрне хәзерге заманда языгыз: Аша, эч, бар, ал, бир, түлә, үлчә, пешер, яса, сал. 3. Фигыльләрне хәзерге заман юклык формасына куеп языгыз: Аша, эч, бар, ал, бир, түлә, үлчә, пешер, яса, сал. 4. Көн, болыт сүзләрен килешләр белән төрләндерегез. 5. Университет, бала сүзләрен тартым белән төрләндереп языгыз. 6. Сүзләрне төрле фигыль формасына куегыз: Сез кайчан (килергә)? Син кайда (яшәргә)? Ул татарча яхшы (белергә)? Алар нәрсә (укырга)? Бу кыз нәрсә (сөйләргә)? Без татарча яхшы (сөйләшергә). Син кибеткә (керергә)? 7. Исемнәрне сан, килеш, тартым кушымчалары белән төрләндереп языгыз. Лекция, технология, композиция, конференция, аудитория, иллюстрация, антология, аннотация, ария, эволюция, каллиграфия, ассамблея, аллея, батарея, траншея, лоторея; лицей, хоккей, мавзолей, алюминий, комментарий; сочинение. 8. Алмашлыкларны табып языгыз. Агыйдел! Бармы безнең чын татар җырларында синнән дә күп җырланган гайре бер елга!.. Әгәр дә мин елына бер сиңа кайтып, чабатасыз малай чагым кебек, иртә таңда салкын чыклар ярып, буйларыңны бер әйләнмәсәм, ак суыңда сары сагышларымны бер басмасам; бабамнарның сөяге түшәлгән жылы туфрагыңа битем куеп орынмасам, ? мин үземне башка җирдә, хәтта Казанымда да бу тикле нык ватанлы тоймас идем. И иртәләрең ак томанлы Ак Иделем! (Хәсән Сарьяннан) 9. Исемнәрне табып килешләрен билгеләгез. Ул көнне университетның гыйльми советында чит шәһәрдән килгән бер егет кандидатлык диссертациясен яклады. Профессор Хәлил Ишмаев оппонентлардан берсе иде. Диссертацияне яклау күптән килгән тәртип һәм кагыйдә буенча үтте? Ахырдан ? булачак галим өлкән галимнәргә түбәнчелек белән үзенең рәхмәтен белдерде, тиешле вәгдәләрен бирде, аннан гыйльми совет членнары, шар салып, егетебезне бик хаклы рәвештә кандидат ясап куйдылар. (Әмирхан Еникидән) 10. ?Университет? дигән темага хикәя төзеп языгыз.

Тема 5. Фигыль. Фигыль сүз төркеменә гомуми характеристика. Фигыль категорияләренә гомуми характеристика: барлык-юклык, зат-сан, наклонение, заман, юнәлеш, дәрәжә. Затланышлы фигыльләр һәм затланышсыз. Фигыльләрнең төзелеше. Ияртемнәр. Хәбәрлек сүзләр. Бәйләгечләр. Бәйләкләр. Бәйлек сүзләр. Теркәгеч. Модаль сүз төркемнәре. Кисәкчә. Ымлык. Модаль сүзләр.

Тема 7. Жөмлә кисәкләре. Жөмләнең логик-грамматик кисәкләргә бүленеше. Жөмлә кисәкләрен өйрәнүнең торышы. Жөмләнең баш, иярчен һәм модаль кисәкләргә бүленеше.

Письменная работа , примерные вопросы:

Тиешле урыннарда ия белән хәбәр арасына тыныш билгеләре куеп языгыз, аларның кайсы кагыйдәгә туры килүен аңлатып, нәтижә ясагыз. 1. Моң бүтән телләргә тәржемә ителми торган, хоҗай сулышы белән яратылган тылсымлы сүз (М. Галиев). 2. Мәхәббәт ул үзе иске нәрсә, тик һәр йөрәк аны яңарта (Һ. Такташ). 3. Бөтен булган байлыгы урман, чишмәләр һәм кешеләр (М.Мәһдиев). 4. Балам балым, баламның баласы жаным (Мәкаль). 5. Хезмәт, эшчәнлек турында мәкальләр табып языгыз. 6. Үзегезнең һөнәрегез турында языгыз. 7. "Кем идем? Кем булдым? Кем булачакмын?" темасына үз фикергезне белдерегез. 8. "Туган як?" темасына 10-12 жәмләдән торган текст языгыз. 9. Спорт белән шөгыйльләнү ни өчен кирәк? 10. Тиңдәш кисәкләрдән торган жәмләләр уйлап языгыз.

Тема 8. Жәмлә. Жәмләләрне төркемләү принциплары һәм жәмлә төрләре. Жәмләнең актуаль кисәкләргә бүленеше. Жәмләдә сүз тәртибе. Гади жәмлә синтаксисы. Кушма жәмлә синтаксисы.

Итоговая форма контроля

зачет (в 1 семестре)

Итоговая форма контроля

экзамен (в 4 семестре)

Примерные вопросы к экзамену:

1. Орфография. Аны өйрәнүнең әһәмияте.
2. Сүзләрне фонетик принципка нигезләнәп язу.
3. Сүзләрне морфологик принципка нигезләнәп язу.
4. Сүзләрне график принципка нигезләнәп язу.
5. Дифференциацияләнгән язылыш.
6. Тарихи-традицион принцип буенча язылган сүзләр.
7. Татар телендә "я", "е", "ю" хәрәфләре белдергән авазлар. Бу хәрәфләрнең сүз төрләнешендәге роле.
8. [w] авазының язуда бирелеше.
9. "ъ" билгесенең кулланылышы.
10. "ь" билгесенең кулланылышы.
11. "һәмзә" авазының язуда бирелеше.
12. "ж", "й", "я", "ю", "е" хәрәфләренең сүз башында язылышы.
13. Баш хәрәфләрне язылу очраklары.
14. "й" хәрәфенә беткән сүзләргә кушымчалар ялгану очраklары.
15. Кыскартылма сүзләрнең дәрәс язылышы.
16. Сүзләрне юлдан юлга күчерү.
17. Ялгызлык исемнәренең дәрәс язылышы.
18. Татар телендә кушымчаларның берничә вариантта булуы нәрсә белән аңлатыла?
19. Татар телендә фамилия ясый торган кушымчалар. Аларның ялгану принциплары.
20. Цифр белән күрсәтелгән саннарның дәрәс язылышы.
21. Туры сөйләр һәм диалогның дәрәс язылышы.
22. Борын авазларына беткән сүзләргә кушымчалар ялгану принциплары.
23. Татар телендә тыныш билгеләре.
24. Ноктаның куелу очраklары.
25. Өтер куела торган очраklар.
26. Ике нокта куелу очраklары.
27. Нокталы өтер куела торган очраklар.
28. Сызык куела торган очраklар.
29. Өндәү һәм сорау билгесе куела торган очраklар.

30. Берьюлы ике тыныш билгесе куела торган очраklar.
31. Жәяләр куела торган очраklar.
32. Сүзләрне куштырнаklar эченә язучы очраklары.

7.1. Основная литература:

1. Татарча сөйләшәбез, укыйбыз, язабыз [Текст: электронный ресурс] = Говорим, читаем, пишем по-татарски : рус телендә сөйләшәчеләр өчен татар теле дәрәслеге. Башлангыч дәрәжә / К. С. Фәтхуллова, Ә. Ш. Юсупова, Ә. Н. Денмөхәммәтова. ? Электронные данные (1 файл: 5,21 Мб). - (Казань : Казанский федеральный университет, 2015). - Загл. с экрана. - Для 2-го семестра. - Вых. дан. ориг. печ. изд.: Казан, 2012. //

Режим доступа: http://libweb.kpfu.ru/ebooks/10-IFMK/10_179_000943.pdf

2. Татарча сөйләшәбез, укыйбыз, язабыз [Текст: электронный ресурс] = Говорим, читаем, пишем по-татарски : рус телендә сөйләшәчеләр өчен татар теле дәрәслеге. Урта дәрәжә / К. С. Фәтхуллова, Ә. Ш. Юсупова, Ә. Н. Денмөхәммәтова. - Электронные данные (1 файл: 4,66 Мб). - (Казань : Казанский федеральный университет, 2015). - Загл. с экрана. - Для 3-го и 4-го семестров. - Вых. дан. ориг. печ. изд.: Казан, 2015. //

Режим доступа: http://libweb.kpfu.ru/ebooks/10-IFMK/10_179_000944.pdf

7.2. Дополнительная литература:

1. Салимова, Д. А. Двухязычие и перевод: теория и опыт исследования [Электронный ресурс] : монография / Д. А. Салимова, А. А. Тимерханов. - М. : Флинта : Наука, 2012. - 280 с // Режим доступа: <http://znanium.com/bookread2.php?book=456721>

2. Хәзерге татар әдәби теле фонетикасы [Текст: электронный ресурс] : лекцияләрнең конспекты / Г. К. Хадиева; Казан федер. ун-ты, Татар филологиясе һәм мәдәнияте багланшлар институты, Татар теле һәм аны укыту методикасы каф. - Электронные данные: (1 файл: 0,94 Мб). - (Казань : Казанский федеральный университет, 2014). - Загл. с экрана. - Для 1-го семестра 1-го курса. - Вых. дан. ориг. печ. изд.: Казань, 2013. //

Режим доступа: http://libweb.kpfu.ru/ebooks/10-IFMK/10_163_A5kl-000724.pdf

3. Татар теле фонетикасы [Текст: электронный ресурс] : лекцияләрнең конспекты / Г. К. Хадиева ; Казан (Идел буе) федер. ун-ты, Г. Тукай ис. Татар филологиясе һәм мәдәнияте багланшлар ин-ты, Татар теле һәм аны укыту методикасы каф. - Электронные данные: (1 файл: 0,7 Мб). - (Казань : Казанский федеральный университет, 2014). - Загл. с экрана. - Для 1-го семестра 1-го курса. - Вых. дан. ориг. печ. изд.: Казан, 2014. //

Режим доступа: http://libweb.kpfu.ru/ebooks/10-IFMK/10_163_A5kl-000763.pdf

7.3. Интернет-ресурсы:

Казанский федеральный университет - http://www.kpfu.ru/main_page

Научная библиотека им. Н. И. Лобачевского Казанского федерального университета - <http://www.kpfu.ru/portal/docs/F451166139/Library.jpg>

Универсальная энциклопедия - <http://www.wikipedia.ru>

Электронная библиотечная система - <http://www.knigafund.ru>

Электронные словари - <http://www.slovari.ru>

8. Материально-техническое обеспечение дисциплины(модуля)

Освоение дисциплины "Татарский язык" предполагает использование следующего материально-технического обеспечения:

Мультимедийная аудитория, вместимостью более 60 человек. Мультимедийная аудитория состоит из интегрированных инженерных систем с единой системой управления, оснащенная современными средствами воспроизведения и визуализации любой видео и аудио информации, получения и передачи электронных документов. Типовая комплектация мультимедийной аудитории состоит из: мультимедийного проектора, автоматизированного проекционного экрана, акустической системы, а также интерактивной трибуны преподавателя, включающей тач-скрин монитор с диагональю не менее 22 дюймов, персональный компьютер (с техническими характеристиками не ниже Intel Core i3-2100, DDR3 4096Mb, 500Gb), конференц-микрофон, беспроводной микрофон, блок управления оборудованием, интерфейсы подключения: USB, audio, HDMI. Интерактивная трибуна преподавателя является ключевым элементом управления, объединяющим все устройства в единую систему, и служит полноценным рабочим местом преподавателя. Преподаватель имеет возможность легко управлять всей системой, не отходя от трибуны, что позволяет проводить лекции, практические занятия, презентации, вебинары, конференции и другие виды аудиторной нагрузки обучающихся в удобной и доступной для них форме с применением современных интерактивных средств обучения, в том числе с использованием в процессе обучения всех корпоративных ресурсов. Мультимедийная аудитория также оснащена широкополосным доступом в сеть интернет. Компьютерное оборудование имеет соответствующее лицензионное программное обеспечение.

Лингафонный кабинет, представляющий собой универсальный лингафонно-программный комплекс на базе компьютерного класса, состоящий из рабочего места преподавателя (стол, стул, монитор, персональный компьютер с программным обеспечением SANAKO Study Tutor, головная гарнитура), и не менее 12 рабочих мест студентов (специальный стол, стул, монитор, персональный компьютер с программным обеспечением SANAKO Study Student, головная гарнитура), сетевого коммутатора для структурированной кабельной системы кабинета.

Лингафонный кабинет представляет собой комплекс мультимедийного оборудования и программного обеспечения для обучения иностранным языкам, включающий программное обеспечение управления классом и SANAKO Study 1200, которые дают возможность использования в учебном процессе интерактивные технологии обучения с использованием современных мультимедийных средств, ресурсов Интернета.

Программный комплекс SANAKO Study 1200 дает возможность инновационного ведения учебного процесса, он предлагает широкий спектр видов деятельности (заданий), поддерживающих как практики слушания, так и тренинги речевой активности: практика чтения, прослушивание, следование образцу, обсуждение, круглый стол, использование Интернета, самообучение, тестирование. Преподаватель является центральной фигурой процесса обучения. Ему предоставляются инструменты управления классом. Он также может использовать многочисленные методы оценки достижений учащихся и следить за их динамикой. SANAKO Study 1200 предоставляет учащимся наилучшие возможности для выполнения речевых упражнений и заданий, основанных на текстах, аудио- и видеоматериалах. Вся аудитория может быть разделена на подгруппы. Это позволяет организовать отдельную траекторию обучения для каждой подгруппы. Учащиеся могут работать самостоятельно, в автономном режиме, при этом преподаватель может контролировать их действия. В состав программного комплекса SANAKO Study 1200 также входит модуль Examination Module - модуль создания и управления тестами для проверки конкретных навыков и способностей учащегося. Гибкость данного модуля позволяет преподавателям легко варьировать типы вопросов в тесте и редактировать существующие тесты.

Также в состав программного комплекса SANAKO Study 1200 также входит модуль обратной связи, с помощью которых можно в процессе занятия провести экспресс-опрос аудитории без подготовки большого теста, а также узнать мнение аудитории по какой-либо теме.

Каждый компьютер лингафонного класса имеет широкополосный доступ к сети Интернет, лицензионное программное обеспечение. Все универсальные лингафонно-программные комплексы подключены к корпоративной компьютерной сети КФУ и находятся в едином домене.

Учебно-методическая литература для данной дисциплины имеется в наличии в электронно-библиотечной системе "ZNANIUM.COM", доступ к которой предоставлен студентам. ЭБС "ZNANIUM.COM" содержит произведения крупнейших российских учёных, руководителей государственных органов, преподавателей ведущих вузов страны, высококвалифицированных специалистов в различных сферах бизнеса. Фонд библиотеки сформирован с учетом всех изменений образовательных стандартов и включает учебники, учебные пособия, УМК, монографии, авторефераты, диссертации, энциклопедии, словари и справочники, законодательно-нормативные документы, специальные периодические издания и издания, выпускаемые издательствами вузов. В настоящее время ЭБС ZNANIUM.COM соответствует всем требованиям федеральных государственных образовательных стандартов высшего профессионального образования (ФГОС ВПО) нового поколения.

Освоение дисциплины "Татарский язык в профессиональной коммуникации" предполагает использование следующего материально-технического обеспечения:

Мультимедийная аудитория, вместимостью более 60 человек. Мультимедийная аудитория состоит из интегрированных инженерных систем с единой системой управления, оснащенная современными средствами воспроизведения и визуализации любой видео и аудио информации, получения и передачи электронных документов. Типовая комплектация мультимедийной аудитории состоит из: мультимедийного проектора, автоматизированного проекционного экрана, акустической системы, а также интерактивной трибуны преподавателя, включающей тач-скрин монитор с диагональю не менее 22 дюймов, персональный компьютер (с техническими характеристиками не ниже Intel Core i3-2100, DDR3 4096Mb, 500Gb), конференц-микрофон, беспроводной микрофон, блок управления оборудованием, интерфейсы подключения: USB, audi, HDMI. Интерактивная трибуна преподавателя является ключевым элементом управления, объединяющим все устройства в единую систему, и служит полноценным рабочим местом преподавателя. Преподаватель имеет возможность легко управлять всей системой, не отходя от трибуны, что позволяет проводить лекции, практические занятия, презентации, вебинары, конференции и другие виды аудиторной нагрузки обучающихся в удобной и доступной для них форме с применением современных интерактивных средств обучения, в том числе с использованием в процессе обучения всех корпоративных ресурсов. Мультимедийная аудитория также оснащена широкополосным доступом в сеть интернет. Компьютерное оборудование имеет соответствующее лицензионное программное обеспечение.

Компьютерный класс, представляющий собой рабочее место преподавателя и не менее 15 рабочих мест студентов, включающих компьютерный стол, стул, персональный компьютер, лицензионное программное обеспечение. Каждый компьютер имеет широкополосный доступ в сеть Интернет. Все компьютеры подключены к корпоративной компьютерной сети КФУ и находятся в едином домене.

Лингафонный кабинет, представляющий собой универсальный лингафонно-программный комплекс на базе компьютерного класса, состоящий из рабочего места преподавателя (стол, стул, монитор, персональный компьютер с программным обеспечением SANAKO Study Tutor, головная гарнитура), и не менее 12 рабочих мест студентов (специальный стол, стул, монитор, персональный компьютер с программным обеспечением SANAKO Study Student, головная гарнитура), сетевого коммутатора для структурированной кабельной системы кабинета.

Лингафонный кабинет представляет собой комплекс мультимедийного оборудования и программного обеспечения для обучения иностранным языкам, включающий программное обеспечение управления классом и SANAKO Study 1200, которые дают возможность использования в учебном процессе интерактивные технологии обучения с использованием современных мультимедийных средств, ресурсов Интернета.

Программный комплекс SANAKO Study 1200 дает возможность инновационного ведения учебного процесса, он предлагает широкий спектр видов деятельности (заданий), поддерживающих как практики слушания, так и тренинги речевой активности: практика чтения, прослушивание, следование образцу, обсуждение, круглый стол, использование Интернета, самообучение, тестирование. Преподаватель является центральной фигурой процесса обучения. Ему предоставляются инструменты управления классом. Он также может использовать многочисленные методы оценки достижений учащихся и следить за их динамикой. SANAKO Study 1200 предоставляет учащимся наилучшие возможности для выполнения речевых упражнений и заданий, основанных на текстах, аудио- и видеоматериалах. Вся аудитория может быть разделена на подгруппы. Это позволяет организовать отдельную траекторию обучения для каждой подгруппы. Учащиеся могут работать самостоятельно, в автономном режиме, при этом преподаватель может контролировать их действия. В состав программного комплекса SANAKO Study 1200 также входит модуль Examinatin Mdule - модуль создания и управления тестами для проверки конкретных навыков и способностей учащегося. Гибкость данного модуля позволяет преподавателям легко варьировать типы вопросов в тесте и редактировать существующие тесты.

Также в состав программного комплекса SANAKO Study 1200 также входит модуль обратной связи, с помощью которых можно в процессе занятия провести экспресс-опрос аудитории без подготовки большого теста, а также узнать мнение аудитории по какой-либо теме.

Каждый компьютер лингафонного класса имеет широкополосный доступ к сети Интернет, лицензионное программное обеспечение. Все универсальные лингафонно-программные комплексы подключены к корпоративной компьютерной сети КФУ и находятся в едином домене.

Технические средства, необходимые для проведения лекционных и практических занятий:

1. Мультимедийный компьютер (ноутбук)
2. Мультимедийный видеопроектор и презентационный экран
3. Средства телекоммуникации.

Программа составлена в соответствии с требованиями ФГОС ВПО и учебным планом по направлению 42.03.02 "Журналистика " и профилю подготовки Средства массовой информации (национальная журналистика) .

Автор(ы):

Хадиева Г.К. _____

"__" _____ 201__ г.

Рецензент(ы):

Галиуллина Г.Р. _____

"__" _____ 201__ г.